

pokapanosti so bili lepo vidni še v drugi polovici julija, vendar donosov, ki bi jih bilo vredno čakati, ni bilo.

Zelo uspešno so se uspeli razvili povzročitelji listne mane. Predvsem na območju celotne Gorenjske in Pohorja. Zasedili smo jih na listih bukve, gabra, breze in vrbe. Medenje na teh območjih je potekalo še skoraj celoten september, kar je za čas, ko nastopi brezpašna doba, lahko dobrodošlo, seveda ob izvajanju sočasnega krmljenja z redko sladkorno raztopino, saj je za to vrsto povzročiteljev medenja značilno, da med izredno hitro kristalizira že v samem satju in čebelarjem ter čebelarju povzroči dodatno skrb in delo.

Na splošno lahko ocenimo letošnje čebelarstvo leto kot boljše od leta 2016 in veliko boljše od lanskega leta. Primerjalno z večletnimi podatki pridelave medu v Sloveniji pa

ga ocenjujemo kot povprečno leto s pridelavo približno 1750 ton medu. Takšna pridelava za Slovenijo ni samooskrbna, kar za nas čebelarje pred začetkom prodajne sezone verjetno pomeni, da bomo brez večjih težav prodali letos pridelani med. Zato vsem želim odlično prodajo in uspešno čebelarstvo pašno sezono v letu 2019.

Opazovalna postaja v Podstenicah v Kočevskem rogu

Foto: Aleš Bozovičar

Skrb za čebele pozimi

Vlado Auguštin

svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja
vlado.augustin@czs.si

Celotno zimo se večina čebelarjev sprašuje, kako bodo čebelje družine prezimile in če bodo spomladi pripravljene za dober start v novo čebelarstvo sezono. Da bi se to uresničilo, mora čebelar, poleg temeljnih priprav na zimo, neprestano spremljati in nadzorovati vsa dogajanja v čebelnjaku in po potrebi posredovati. Vsi posegi med zimo, razen zimskega zatiranja varoj, morajo biti omejeni oziroma bolje rečeno izsiljeni. Poglavitni pogoji za uspešno prezimovanje čebelje družine so: optimalna številčna moč, dobro zdravstveno stanje in zadostna količina kakovostne hrane.

Pozna jesen oziroma zima je čas, ko v čebelji družini ni več pokrite zalege, vse zajedavske pršice – varoje – pa so na telesih čebel. To so idealne razmere za uspešno zatiranje varoj. Cilj zimskega zatiranja varoj je zmanjšati njihovo število na minimum. Za poznojesensko oziroma zimsko zatiranje lahko uporabimo naslednja zdravila: Api-Bioxal, Oxuvar, mlečno kislino r. p. KASK, Varidol ali drugo zdravilo po strokovni presoji veterinarja. Za uporabo teh zdravil in za zimsko zatiranje varoj potrebujemo odlično znanje o življenju varoj ter poznavanje vseh z varojami povezanih obrobni pojavov, ki vplivajo na razvoj čebelje družine in še posebej na pridelek medu. Spremljanje razvoja varoj v čebelji družini tako postaja enako pomembno kot spremljanje razvoja čebelje družine same.

Če smo čebele »očistili« varoj in imajo čebelje družine dovolj hrane, lahko prenesejo še tako ostro zimo. Škodijo jim pa določeni pojavi, ki jih najlažje odkrijemo z opazovanjem žrel in čebeljih panjev ali v najtežjih primerih s kratkim odpiranjem panjev pri temperaturi, višji od 10 °C. Eden od takšnih pojavov je voda na žrelih, kar je znak, da je panj preveč zapažen. Po nekaterih podatkih veliko več čebeljih družin umre zaradi čezmerne vlage v panju kot od mraza ali lakote. Obstajata dva osnovna vzroka nastajanja odvečne vlage v panjih, naseljenimi s čebeljimi družinami. Prvi vzrok je počasno izhlapevanje vode, ki na kakršen koli način prodre v panj, tam ostane in počasi izhlapeva, drugi pa je neustrezno zračenje pri običajnih življenjskih funkcijah čebelje družine.

Vlaga je pozimi v panjih normalen pojav in do neke mere celo koristna. Čebele imajo tako na voljo vodo za pripravo hrane za zalego, saj pozimi ali zgodaj spomladi ne morejo ponjo iz panjev. Kadar panj ni dovolj zračen, se v njem vlaga iz čebelje gruče dviga in se ob dotiku hladnega stropa kondenzira. Kapljice kondenzirane vode padajo po čebelji gruči in povzročajo nemir pri čebelah. To povzroči povečano porabo hrane in še več vlage, satje z medom in cvetnim prahom začne plesneti, plesniva obnožina pa je strupena za čebele.

Za vlago v panjih je več vzrokov. Panji ne smejo biti postavljeni na vlažnih, močvirnih krajih, prav tako se moramo izogibati preveč zasenčenih mest. Panje v čebelnjaku ali na stojalu vedno postavljamo z rahlim nagibom naprej proti žrelu. Panji morajo biti tudi v zavetrju, kajti močnejši vetrovi hitro spreminjajo mikroklimo v njih. Vrata panjev je zato priporočljivo pustiti odprta skozi vso zimo in jih ob začetku zaleganja zapažiti s 3–4 cm debelo penasto gobo. Znano je, da je penasta goba odličen izolator, ki ne prepušča toplote, prepušča pa vlago, ki se v mrzli zimi suši na zunanji strani gobe. Tudi žrela panjev morajo biti povsem odprta,

da prihaja v notranjost panja svež zrak. Pri tem ne smemo pozabiti nastaviti kovinskih zapiral za zaščito panjev pred rovkami in mišmi.

Če je žrelo zaprto z mrtvimi čebelami, te s palčko odstranimo in s prisluškovanjem z gumijasto cevko skozi žrelo preverimo stanje družine. Če čebele tiho enakomerno zašumijo in ta šum takoj preneha, je to znak, da je vse v najlepšem redu. Če iz panja slišimo posamezne otožne glasove, je to znak, da je družina brez matice ali ima kakšno drugo težavo. Takšno družino je treba na hitro odpreti, ko se otopli, in preveriti njeno stanje. Če družina nima dovolj hrane, ji moramo to takoj dodati.

Vzrok za stradanje je malomarnost čebelarja, ki je čebelar pozno poleti dodal premajhne količine hrane ali pa jih po točenju medu sploh ni dodal. Pomanjkanje hrane čez zimo je lahko tudi posledica ropanja čebel ali tihega ropa, ki ga čebelar ni pravočasno opazil, da bi lahko ustrezno ukrepal. Lačni družini, po posvetovanju s pristojnim veterinarjem, dodamo rezervne medene sate s cvetnim prahom, ki jih zamenjamo s praznimi. Sate s hrano predhodno ogrejemo na sobno temperaturo in jih z vilicami odpremo ali vsaj napraskamo. Če je hrana daleč od gnezda, je treba nastrgani medeni sat dodati tik ob samo gnezdo. Kontrolo količine hrane lahko pri nakladnem panju preverimo tudi z rahlim dvigovanjem zadnje strani panja.

Če ugotovimo, da je čebelja družina zdrava, nima pa matice, jo obvezno združimo z rezervno družino. To moramo napraviti hitro in brez skrbi, da bi prišlo do borbe med njimi, saj pozimi ni nevarnosti za takšne sovražne dejavnosti.

Če se po prisluškovanju čebelja družina ne odziva, je po vsej verjetnosti umrla. Iz takšnega panja odstranimo mrtve čebel, ga zapremo in ob prvi priložnosti odstranimo iz čebelnjaka. Če sumimo kakšno bolezen, moramo poklicati veterinarja, da ugotovi vzrok odmrtja, in če je to kužna bo-

lezen, izda navodila za ukrepanje. Kasneje, ko bo vreme toplejša, bomo panj očistili, obžgali s plinskim gorilnikom, in če je treba, tudi razkužili, tako da ga bomo 10 minut kuhali v vrelem 3-% natrijevem lugu (NaOH).

Če so žrela zaprta s snegom, jih pustimo pri miru, saj je sneg najboljši izolator in dodatna zaščita pred mrazom in vetrom. Panji pod njim prezimujejo pri isti temperaturi, kar zelo ugodno vpliva na počutje čebeljih družin. Čebelja gruča je bolj konstantna, presnavljanje je enakomernejše in poraba hrane manjša. Če so žrela zaledenela ali zaprta s čvrstim snegom, jih previdno očistimo. V primeru odjuge in prihajajočih toplih dni sneg okoli čebelnjaka čim prej odstranimo. Na tla nasujemo slamo, žaganje ali kakšen drug drobir. Če ob izletnih dneh pozimi ob snegu tla niso nasuta z drobirjem, čebele na tleh otrpnejo in se nikoli več ne vrnejo v panj.

Pozimi čebele potrebujejo zgolj mir, kajti vsako vznemirjenje slabi stabilnost družine in njeno zdravstveno stanje. Zaradi nemira čebele porabijo veliko več hrane, ker pa pozimi ne morejo redno izletavati, kaj hitro zbolijo za grižo. Prav tako zaradi nemira se čebele bodisi posamič bodisi v skupini ločijo od gnezda, zaradi česar otrpnejo od mraza, padejo na podnico in tam žalostno končajo.

Zaradi tega moramo preprečiti kakršno koli hojo okoli panjev, še posebej živali in živine. Za čebele so lahko pozimi razlog vznemirjanja različne vrste ptic, ki niso odletele v južne kraje. Mnenja o tem, kako jih odgnati, so deljena. Nekateri menijo, da je treba v bližini obesiti hrano, ki bo ptice odvrnila od čebelnjaka, drugi pa trdijo, da jih prav to privablja k čebelnjaku.

Skratka, zima z nizkimi temperaturami in obilico snega je zelo kritično obdobje v življenju večine kopenskih živali v naših krajih. Ker čebele pri tem niso izjema, je naloga čebelarjev, da jim v tem obdobju omogočimo čim boljše življenjske razmere.

Križarska lisarka (*Epeolus cruciger*)

dr. Andrej Gogala
gogala62@gmail.com

Nekatere vrste čebel ne pripravljajo gnezd, temveč svoja jajčeca odlagajo v gnezda drugih vrst, tako kot kukavice, zato jim pravimo kukavičje čebele. Ker jim ni treba prenašati peloda, nimajo organov za prenašanje in večinoma tudi ne dolgih dlak na telesu. Med njimi je križarska lisarka, za katero so značilne bele lise iz luskastih dlačic na telesu. Medtem ko je pri nas pozno poleti in jeseni dokaj pogosta vrsta, je v Evropi opredeljena kot potencialno ogrožena. Njena gostiteljica je po Evropi večinoma vresina opnarka (*Colletes succinctus*), ki tudi pri nas izginja. Glavna gostiteljica je v naših krajih bršljanova opnarka (*Colletes hederæ*), ki zbira hrano na bršljanu in je jeseni zelo pogosta na Primor-

skem, v zadnjih letih pa se širi tudi drugam in je naselila že mnoge nove predele po Evropi. Bršljanove opnarke gnezdi v ilovnatih stenah vrtač in podobnih krajih z razgaljeno zemljo, kjer tesno skupaj gnezdi veliko število osebkov. Na takih gnezdiščih lahko najdemo tudi njihove kukavice, križarske lisarke.

Foto: Andrej Gogala